

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті визначено особливості формування туристичного продукту Луганської області. На основі проведеного аналізу виділено базові складові туристичного потенціалу Луганщини що покладені в основу формування туристичного продукту даного регіону. Окрім наявних охарактеризовано потенційні туристичні ресурси області, які не використовуються на сьогоднішній день. Систематизація даних щодо стану та тенденцій використання складових туристичного потенціалу дозволила зробити висновки відносно незадовільного стану туристичного продукту регіону, для удосконалення якого необхідне спільне вирішення проблем щодо розвитку туристичної галузі з боку місцевих органів влади та регіонального туристичного бізнесу.

Ключові слова. туризм, туристичний продукт, туристичний потенціал, туристичні ресурси, туристична галузь, туристична інфраструктура.

Постановка проблеми. Стрімкі темпи розвитку туристичної індустрії на світовому ринку формують нові погляди на підходи щодо використання наявних територій у туристично-рекреаційних цілях. Сьогодні у якості потенційно привабливих туристичних регіонів розглядаються не тільки курорти та відомі історико-культурні центри, а й промислові території, які раніше вважалися неперспективними для розвитку туризму. Саме до таких промислових регіонів належать східні території України серед яких і Луганська область.

Неможна ігнорувати той факт, що туризм на Луганщині не є одним з пріоритетних сфер діяльності. Всі нормативні документи та регуляторні акти, які приймалися на державному та регіональному рівні, носили декларативний характер і були реалізовані тільки на папері.

З іншого боку, як засвідчує світова практика розвитку туризму на промислових територіях, Луганська область має всі шанси стати успішною у цій царині, адже володіє достатньою кількістю туристично-рекреаційних ресурсів, які можуть бути привабливими як для вітчизняних так і для закордонних туристів.

Отже зараз виникає нагальна потреба дослідити особливості формування туристичного продукту Луганської області, що дозволить у подальшому розробити адекватну програму дій щодо розвитку туристичної галузі у даному регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не можна сказати, що проблема розвитку туризму та формування туристичного продукту на Луганщині залишається

взагалі не дослідженою. Безумовно її торкаються і постійно висвітлюють науковці, які безпосередньо проживають на даній території. Серед них на особливу увагу заслуговують публікації Н. Свірідової [1], С. Козьякової [2], Г. Сорокіної [3], Г. Заваріка [4], С. Кобзової [5], О. Болдирева [6] та ін.

Зокрема Н. Свірідова [1] у своїй недавній публікації висвітлює тенденції розвитку промислового туризму у Луганській області, підкреслюючи що туристична галузь загалом та промисловий (діловий) туризм зокрема займає незначну частку серед сфер економічної діяльності на даній території. Причиною такої ситуації серед всього іншого автор вважає незадовільний стан туристичної інфраструктури, а саме відсутність належним чином обладнаних місць розташування готелів з відповідними умовами та технічним устаткуванням для проведення ділових зустрічей, конференцій тощо.

Безперечно зацікавленість викликає порівняльний аналіз показників розвитку туризму на промислових територіях України, серед яких є і Луганська область. Автори дослідження – С. Козьякова та А. Бондар [2] – в результаті виявили низький рівень економічної ефективності функціонування даній галузі. Однією з основних причин такого становища вони вважають недостатній рівень теоретичного осмислення туризму як перспективної та прибуткової галузі для промислових регіонів нашої країни.

Г. Заваріка [4] та Г. Сорокіна [3], відповідно висвітлюють наявні природні ресурси, напрями, а також підходи щодо їх ефективного використання з метою розвитку туристичної індустрії на Луганщині. С. Кобзова [5] торкається певних аспектів кадрового потенціалу, зазначаючи важливість розвитку регіонального туризму. А. О. Болдирев [6] взагалі висуває перелік проблем щодо розвитку туризму у даному регіоні, але не підкріплює свою точку зору конкретними фактами, які б підтверджували його тези.

Підсумовуючи, можна зазначити, що наявна інформація щодо туристичного продукту Луганської області є фрагментарною, у деяких випадках застарілою, тобто потребує оновлення.

Огляд та аналіз публікацій зазначених та інших авторів свідчить про те, що на сьогодні у науковій літературі висвітлюються тільки окремі аспекти розвитку туризму на Луганщині, які не дають чіткої загальної картини щодо наявного регіонального туристичного продукту.

Мета дослідження. Систематизація наявної інформації, аналіз та виявлення особливостей формування туристичного продукту у Луганській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий досвід свідчить про визначну роль саме туристичної галузі як одного з пріоритетних напрямків для розвитку регіональної економіки. Стабільне функціонування туристичної галузі потребує розвинутої інфраструктури (у т.ч. транспортної, будівельної, громадського харчування тощо). Це впливає і на розвиток традиційних галузей промисловості, стимулює структурні зрушення, сприяє використанню новітніх технологій, спонукає до підвищення якості товарів та послуг. Отже, необхідність розвитку туризму є незаперечною для будь-якого регіону нашої держави і Луганська область не є виключенням.

Формування регіонального туристичного продукту здійснюється на основі туристичного потенціалу конкретної території, під яким найчастіше розуміється сукупність природних, етнокультурних та соці-

ально-історичних ресурсів, а також наявної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму [7].

Аби отримати реальну картину, необхідно також врахувати особливості формування туристичного продукту промислової території до якої і належить Луганська область. Огляд різноманітних існуючих підходів дозволив визначити саме ті елементи туристичного потенціалу, які є, або можуть стати основою для формування туристичного продукту даного регіону (рис. 1.).

Серед наявних туристичних ресурсів варто виділити природні, історико-культурні, культові, промислові ресурси, а також інфраструктуру. Розглянемо кожен складову більш детально:

1. Луганська область має багато необхідних природно-рекреаційних ресурсів для розвитку. В області близько 120 річок, головна з яких – Сіверський Донець. На Луганщині розташовано 87 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 6,5 тис. га, в тому числі Луганський заповідник із відділами «Провальський степ», «Стрілецький степ», Станічно-Луганський відділ. Серед пам'яток природи також комплексна «Айдарська тераса», геологічна тераса «Конгресів яр», урочище «Дубовий гай» Кременського району. Основними рекреаційними вузлами є Кременський (озера, ліси), Старобільський та Новоайдарський (ліси і мінеральні джерела). Загальна площа земель рекреаційного призначення становить 1539,7 га.

2. Друга складова – історико-культурні ресурси – представлена багатьма пам'ятками та архітектурними спорудами. В Луганській області на державному обліку перебуває 9,5 тисяч пам'яток, у тому числі 341 пам'ятка архітектури. На Луганщині налічується 30 музеїв (комплексних, історичних, художніх, літературних). Але не можна не зауважити, що велика кількість об'єктів історико-культурної спадщини перебуває у занедбаному стані і потребує капітальної реконструкції чи реставрації.

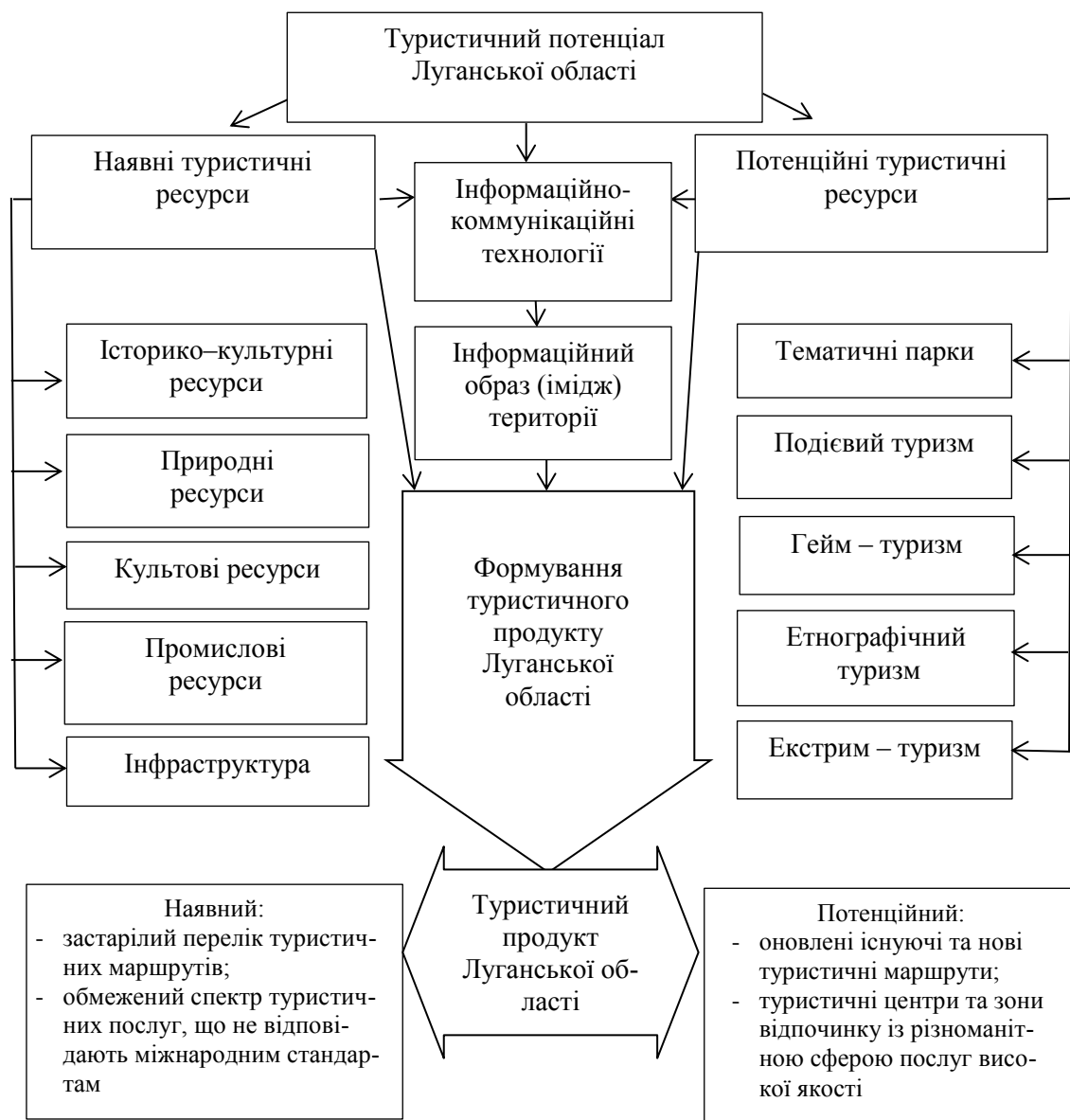

Рис. 1. Особливості формування туристичного продукту Луганської області
 Джерело: розроблено автором на підставі [8]

3. Культурні ресурси Луганщини - це перш за все Киселева балка, потік паломників до якої не припиняється круглий рік. У самому Луганську – це Свято-Володимирський кафедральний собор, Петропавлівський собор, Микола-Преображенський храм, церква Дмитрія Солунського, Храм Царя Христа, Римокатолицька каплиця Різдва Пресвятої Діви Марії, Вознесенська церква (м. Олександрівськ) та ін. У Старому Айдарі – Михайлівська церква; с. Красний Деркул – могила отця Феофана, храм Різдва Богородиці; с. Мілуватка Сватівського району - Храм Різдва Іоанна Предтечі тощо.

4. Серед промислових ресурсів області найбільшу зацікавленість викликають

шахти. Луганщина, як частина Донбасу, має їх у достатній кількості. На базі існуючих діючих та покинутих шахт винахідливі туристичні компанії пропонують промислові тури «Донбас – територія техногенних експериментів», «Лінія зіткнення: природа і промисловий глобалізм» і т.п. На базі підприємства «СвердловАнтрацит» у Центрі підготовки кадрів функціонує учбова шахта – музей, яка з одного боку дозволяє підприємству підготувати майбутніх робітників до реалій вуглевидобування, а з іншого – приваблює представників інших подібних підприємств та звичайних туристів, які бажають поближче познайомитись з особливостями нелегкої професії шахтаря.

5. Інфраструктура Луганської області представлена більш ніж сотнею закладів тимчасового розміщення. З них половина – це готелі [9], але тільки одному з них присвоєно клас «3 зірки» - це готель «Дружба» у Луганську. Санаторно-курортний комплекс налічує 74 заклади, а для дитячого відпочину в області існує 788 дитячих табори. Також інфраструктура області представлена розвинутою мережею автодоріг та залізничного сполучення, але неможна не зазначити, що стан шляхів в області є незадовільним. Донедавна ще в регіоні було наявне регіональне та міжнародне авіасполучення, але, з огляду на останні події, користування послугами авіації в області поки що неможливе. Луганська область є комунікаційно-розвинутою територією де функціонують всі вітчизняні мобільні оператори. Навіть віддалені куточки регіону мають можливість користуватися Інтернет мережею.

До потенційних туристичних ресурсів Луганської області можна віднести:

1. Тематичні парки. В Луганській області ще з 2002 року розглядається питання створення технопарку «Рудник». В місцях де вперше почалося добування кам'яного вугілля втілюється ідея відновлення в театралізованій формі металургійного виробництва початку минулого століття та древності з відновленням обладнання, паровозу, а також імітуванням для туристів обвалу та аварії на шахтах, відвідування землянки, переодягнення в робітничий одяг тощо. Нажаль досі ця ідея залишається лише ідеєю. Між тим реалізація такого проекту на підприємствах області дозволила б у майбутньому розвивати не лише туристичну діяльність, але й економічну складову регіону та забезпечити їх збереження на принципах популяризації та ефективності як серед внутрішніх, так і іноземних туристів [2].

2. Подієвий туризм. Вже зараз в Луганській області відбуваються заходи, які заохочують до участі учасників не тільки з інших регіонів нашої держави, але й з інших країн – це фестивалі «Подих віків», «Звитяги Дикого поля», «Артстоле». За умови належного висвітлення цих заходів у ЗМІ, їх могла б відвідувати значно біль-

ша кількість як закордонних так і вітчизняних туристів.

3. Гейм-туризм. Особливість Луганській області полягають в тому, що це індустриальний регіон, у якому наявні покинуті промислові об'єкти. Даний факт може послужити відмінним способом залучити турпотік в область. Такі місця є унікальними і привабливими для шанувальників гейм туризму, наприклад гри в пейнт-бол, лазертаг, страйкбол тощо. Занедбаних промислових об'єктів на території області безліч, а отже перспективи розвитку цього нового виду туризму цілком реальні.

4. Етнографічний туризм. Учасники таких турів — в основному люди похилого віку, що раніше проживали в цій місцевості. Основна частина програм і мета приїзду — індивідуальне (або невеликими сімейними групами) відвідування різних куточків регіону. Туристські ресурси для етнічного туризму багаті і своєрідні. Це пам'ятки архітектури, музейні експозиції, архівні матеріали, мальовничі природні місця. У сукупності все це створює сприятливі умови для відпочинку та ознайомлення з історією та культурою краю. Луганищина маючи багату історико-культурну спадщину може розраховувати на невеликий але стабільний сегмент таких туристів. Частково до етнографічного можна також віднести сільський зелений туризм, який останнім часом отримав певний розвиток на території Луганській області.

5. Екстрим туризм. Луганська область за наявних природних ресурсів може пропонувати різні варіанти екстремального туризму: від пішохідних до водних маршрутів по Сіверському Донцю різної категорії складності. Нажаль сьогодні цей різновид доступний вузькому колу шанувальників спортивного туризму, комерційний екстремальний туризм в регіоні майже відсутній. Мабуть єдиним виключенням є поодинокі «винахідливі» туристичні підприємства, які, користуючись складними обставинами, та озброєним політичним конфліктом на Донбасі, пропонують екстрим-тури у зону АТО на місця активних бойових дій. Але така «винахідливість» не має майбутнього и вже зараз активно критикується користувачами соціальних мереж.

Третя складова туристичного потенціалу території – це наявні інформаційно-комунікаційні технології які, поєднуючи наявні та потенційні ресурси дають змогу створити певний імідж туристичної території – тобто це певний асоціативний образ регіону щодо туристичної сфери діяльності.

Отже за відсутності належного використання всіх складових туристичного потенціалу, та враховуючи занедбаний стан туристичної інфраструктури і історико-культурної спадщини, навіть за наявності провідних підходів щодо формування туристичного іміджу території, створити позитивний образ туристичного регіону просто не можливо. В результаті маємо «застарілий» туристичний продукт сумнівної якості, який вже не цікавий ані мешканцям області ані закордонним відвідувачам.

На думку експертів [10], розвиток туристично-рекреаційної сфери на сході України і зокрема у Луганській області гальмують наступні системні проблеми:

I. На загальнонаціональному рівні:

- недосконала нормативно-правова база забезпечення туристично-рекреаційної сфери;

- слабкий рівнем розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури: транспортної, готельного господарства; інформаційного забезпечення тощо;

- низький рівнем інформаційного забезпечення розвитку національного туризму та рекреації;

- низький рівень задіяння механізмів державно-приватного партнерства, механізмів державного стимулювання активізації інвестування у об'єкти рекреаційно-туристичної сфери.

II. На локальному (регіональному, місцевому) рівні:

- низький рівень зацікавленості регіональної влади у використанні наявного на місцевому рівні туристично-рекреаційного потенціалу, суб'єктивна недооцінка туристично-рекреаційної сфери як пріоритетного напряму структурної перебудови економіки регіону;

- незадовільна ситуація у сфері розвитку готельного бізнесу, що зорієнтований, переважно, на високі ціни та клієнтів з доходами вище середнього рівня; низька зацікавленість представників малого та середнього бізнесу щодо інвестування у розвиток готельного бізнесу економ-класу та готельної інфраструктури;

- низький рівень розвитку внутрішнього регіонального туризму у тому числі внаслідок його низької рентабельності для туроператорів;

- високий рівень екологічного забруднення території, причинами чого є домінування третього технологічного укладу, відсутність жорсткого державного контролю за дотриманням екологічної безпеки та екологічних стандартів;

- брак кваліфікованих фахівців у сфері туристично-рекреаційного бізнесу, що вільно володіють іноземними мовами.

Як відомо «спасіння утопаючого – це справа рук самого утопаючого», тому мабуть починати вирішувати проблеми треба перш за все на місцевому рівні. Доки ми самі не зрозуміємо, що Луганщина може и повинна бути не тільки промисловою, але й туристичною, доти ця галузь буде збитковою та нерентабельною, а сам туристичний продукт не привабливим для користувачів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Подальший розвиток туристичної індустрії та формування нового туристичного продукту Луганської області залежить перш за все від бажання самих представників туристичного бізнесу заробляти на тому, що знаходиться на відстані «протягнутої руки» та від розуміння місцевими органами влади перспектив, що відкриються завдяки розвитку регіонального туризму у Луганській області.

Від того, яким буде туристичний продукт нашого регіону залежить не тільки туристична але й інвестиційна привабливість та економічна стабільність розвитку території у майбутньому.

Література

1. Свірідова Н. Д. Дослідження практики розвитку промислового туризму на прикладі Луганської області. [Електронний ресурс] / Н. Д. Свірідова // Економіка. Управління. Інновації. – 2013 – № 2 (10) – Режим доступу: http://irbis-nbu.gov.ua/j-pdf/eui_2013_2_73.pdf
2. Козьякова С. С. Порівняльний аналіз розвитку туризму на промисловій території України. / С. С. Козьякова, А. О. Бондар // Вісник СНУ ім. В. Даля – 2013 – № 12 – С. 89-93.
3. Сорокіна Г. О. Технології використання природних об'єктів Луганської області для розвитку регіонального туризму / Г. О. Сорокіна // Наукова скарбниця освіти Донеччини – 2012 - № 3 – С. 26-29.
4. Заваріка Г. М. Розвиток рекреаційних можливостей Луганської області. / Г. М. Заваріка // Географія та туризм: наук. зб. – 2012 – випуск 22 – С. 167-173.
5. Кобзова С. М. Розвиток регіонального туризму як аспект підготовки фахівців туристичної галузі / Вісник Луганського національного Університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. - 2009. - №10 (173). - С.74-78.
6. Болдирев О. П. Проблеми розвитку туризму в Луганській області / О. П. Болдирев., К. Р. Габараєва // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2012 - № 8 (179) – С. 17-20.
7. Коваль П. Ф. В'їздний туризм: Навч. посібн. / П. Ф. Коваль, Н. О. Алешугіна, Г. П. Андрєєва, О. О. Зеленська, Т. В. Григор'єва, та ін. – Ніжин: Видавництво Лук'яненко В.В., 2010. – 304 с.
8. Данильчук В. Ф. Развитие рынка туристических услуг в условиях промышленных регионов Украины / В. Ф. Данильчук // Вісник ДІТБ. – 2011. – №15. – С. 283-290.
9. Головне управління статистики в Луганській області: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lugastat.lg.ua>
10. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури Сходу України як складова структурної модернізації економіки старопромислових регіонів. Аналітична записка – [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних

досліджень при президенті України – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/821/>

References

1. Sviridova N. D. Doslidzhennja praktiki rozvitku promislovogo turizmu na prikliadi Lugans'koї oblasti. [Elektronnij resurs] / N. D. Sviridova // Ekonomika. Upravlinnja. Innovacii. – 2013 – № 2 (10) – Rezhim dostupu: http://irbis-nbu.gov.ua/j-pdf/eui_2013_2_73.pdf
2. Koz'jakova S. S. Porivnjal'nij analiz rozvitku turizmu na promislovij teritorii Ukraїni. / S. S. Koz'jakova, A. O. Bondar // Visnik SNU im. V. Dalja – 2013 – № 12 – S. 89-93.
3. Sorokina G. O. Tehnologii vikoristannja prirodnih ob'ektiv Lugans'koї oblasti dlja rozvitku regional'nogo turizmu / G. O. Sorokina // Naukova skarbnicja osviti Donechchini – 2012 - № 3 – S. 26-29.
4. Zavarika G. M. Rozvitok rekreacijnih mozhlivostej Lugans'koї oblasti. / G. M. Zavarika // Geografija ta turizm: nauk. zb. – 2012 – випуск 22 – S. 167-173.
5. Kobzova S. M. Rozvitok regional'nogo turizmu jak aspekt pidgotovki fahivciv turistichnoї galuzi / Visnik Lugans'kogo nacional'nogo Uni-versitetu im. Tarasa Shevchenka. Serija: Pedagogichni nauki. - 2009. - №10 (173). - S.74-78.
6. Boldirev O. P. Problemi rozvitku turizmu v Lugans'kij oblasti / O. P. Boldirev., K. R. Gabaraeva // Visnik SNU im. V. Dalja. – 2012 - № 8 (179) – S. 17-20.
7. Koval' P. F. V'їzdnij turizm: Navch. posibn. / P. F. Koval', N. O. Aleshugina, G. P. Andreeva, O. O. Zelens'ka, T. V. Grigor'eva, ta in. – Nizhin: Vidavnictvo Luk'janenko V.V., 2010. – 304 s.
8. Danil'chuk V. F. Razvitie rynka turisticheskikh uslug v uslovijah promys hlennyh regionov Ukrainy / V. F. Danil'chuk // Visnik DITB. – 2011. – №15. – S. 283-290.
9. Golovne upravlinnja statistiki v Lugans'kij oblasti: oficijnij sajт [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <http://www.lugastat.lg.ua>
10. Rozvitok turistichno-rekreacijnoї infrastrukturi Shodu Ukraїni jak skladova

strukturnoi modernizacii ekonomiki
staropromislovih regioniv. Analitichna
zapiska – [Elektronnij resurs] / Nacional'nij

institut strategichnih doslidzhen' pri prezidenti
Ukraïni – Rezhim dostupu:
<http://www.niss.gov.ua/articles/821/>.

Зеленко Е. А.

Особенности формирования туристического продукта Луганской области

В статье определены особенности формирования туристического продукта Луганской области. На основе проведенного анализа выделены базовые составляющие туристического потенциала Луганщины, положенные в основу формирования туристического продукта данного региона. Кроме имеющихся охарактеризованы потенциальные туристические ресурсы области, которые не используются на сегодняшний день. Систематизация данных относительно состояния и тенденций использования составляющих туристического потенциала позволила сделать выводы относительно неудовлетворительного состояния туристического продукта региона, для усовершенствования которого необходимо совместное решение проблем относительно развития туристической отрасли местными органами власти и региональным туристическим бизнесом.

Ключевые слова: туризм, туристический продукт, туристический потенциал, туристические ресурсы, туристическая отрасль, туристическая инфраструктура.

Zelenko O.

Features of formation of the tourism product of Lugansk region

The features of tourist product forming in the Luhansk area are certain in the article. On the basis of the conducted analysis the base constituents of tourist potential of Luhansk area are distinguished. On its basis the forming of tourist product of this region are realizing. Except present the potential tourist resources of area, which are not used for today, are described. Systematization of data in relation to the state and tendencies of the use of tourist potential constituents allowed to make conclusion in relation to the unsatisfactory state of regional tourist product. For its improvement the common decision of problems is needed in relation to development of tourist industry by local authorities and regional tourist business.

Keywords: tourism, tourist product, tourist potential, tourist resource tourist industry, tourist infrastructure.

Рецензент: Заблодська І. В. – доктор економічних наук, професор, Директор Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України, м. Луганськ, Україна.

Reviewer: Zablodskaya I. – Professor, Ph.D. of Economics, Director of the Institute of economic and legal research Lugansk branch National academy sciences of Ukraine, Luhansk, Ukraine.

e-mail: zablodin@yandex.ru

*Стаття подана
01.08.2014 р.*

